

Арғаас хоосха

Топоев Илья Петрович

Чуртаан полған пір хоосха. Олаңай ла хоосха. Че уғаа арғаас. Аннаңар аны «арғаас» тіп адап салғаннар. Хости турада аның өөрезі «күлүк» тіп аттығ хоосха полған. Ол уғаа күлүктеңер аны іди адаан полбастар ба. Пір хати олар, тоғас парып, чоохтасханнар.

— Минің ээлерім, апсах-иней, мағаа чоо паарсапчалар, — махтанған арғаас хоосха. — Иртен турзамох, айағымда сүт полча. Ағаа хоза, олар мағаа ит тее тасты пирчелер.

— А минің ээлерім мині чоо тоғындыртчалар, — хомзынған күлүк хоосха. — Күскелерні чох итірчелер. Күнзіре чүгүр салып, иптеп ле тынанаңа чадыбыссам, мині, ниткемнең хаап, оразар силібісчелер. Анаң андағы күскелерні хайындырарға килісче.

— Мр-р-р, — күлімзірепче арғаас хоосха. — Син олардаң тизібіс. Пасха орында ээлер таап ал.

— Та, пасха орынзар парарым даа килбинче, — нандырған күлүк хоосха. — Мин оларда төреем, өскем нооза. Минің инем дее анда чуртаан.

— Че андағда поэң көр, — тіп салған арғаас хоосха. — Мині іди иткен ползалар, мин сах андох тизібізерчікпін.

Ол тоғазығ соонда, түрче полғанда, пу арғаас хоосханың чуртында күскелер иртін сыхханнар. Хости турадаң пеер тизіп одырчалар. Андағы күлүк хоосха оларның чаанына читкен полбас па.

Амды ирік чохта апсах-иней пу арғаас хоосханы тоғындырарға күстеп сыхтылар.

— Пірее дее күске тутсаң, — чөптөпчелер олар аны. — Пасхалары, аны көріп, арса, тизібізерлер.

— Я, сірерге, — ыдырғахтанған арғаас хоосха. — Мин кеммін, іди күскелер соонча чүгүр чөрерге? Хачан-да минің инем алай уучам оларны пырлат турчаң полған. Амды пасха тус. Хынчам — узупчам, хынмаза — пас чөрчем. Че піди мин хынминчатхан тоғысха мині күстирге сірернің үлгүлерің чоғыл.

Ізе, іди пол сыххан пу хоосха. Тоғынаңа ынабиныбысхан. Ансах-иней андада, тарын парып, хоосханы азырабиныбысханнар. Астаза, күске тудып, чир тіп сағынғаннар.

Че пу хоосха, ағаа хоза, малхатчың полған. Алған-да, ээлерінең парыбысхан. Пасха ээлер тілирге чөрібіскен. Че күске тутпинчатхан хоосха кемге кирек се. Пір дее турада аны чағын итпееннер. Полбаста, арғаас хоосха, прай түреп парып, апсах-инейзер айланған. Че ээлері амды аны туразар кирбееннер.

— Пістің мында пасха хоосха чуртапча, — тееннер олар. — Ол күлүк паза чапчаң. Күскелерні матап сүр чөрче.

Хайдар парчаң за? Азыранары килче. Арғаас хоосха похсах төкчең орыннарча чөр сыххан. Анда-мында хапхлан чөрген.

— Мині пірдеезі тоғындырт полбас, — махтан турчаң арғаас хоосха мындох чөрген ибі чох хоосхаларға. — Өзөгіп өлем, че пос чуртирбын.

— Я, я, орта, — мөңіс чоохтан салчалар пасхалары.

Иди ол арғаас хоосха ам даа похсах төкчең орыннарча чөрчеткен одыр.

Сағыс паза көгіс

Топоев Илья Петрович

Перейти к: навигация, поиск

Гена оолах поэзияның күзіне ле махтан чөрчең. Че тілнең нимес, а мунзурухтарынаң.

Пас парир хыринча хызычах, ол аның сазын тартыбысча. Хызычах ылғапча, а Гена хатхырча.

Чүгүр парир хости оолағас, Гена ағаа азағын тут пирче. Оолағас, тізең, харылып, тігі напли халча. Анаң, тур киліп, ырбайча. А Гена, тізең, ағаа көөгісче. Сырайын идөк тутча.

Най махтанчых, иртіре полча Гена. Күлүкпін тіп күчүрлепче, күстігбіп тіп алчаахча. Че прайзынаң артых ол Дима оолахты иреелепче. Дима, түреңмей ле оолах, очки кис чөрче. Пасха олғаннар меспек тасхар сүр чөрчетселер, ол, книга алып, хығырып чадар. Школада палалар, үгретчі чооғын испин, сууласчатсалар, Дима иң алнындағы партада, матап ла истіп, одырар.

Пірсінде үгретчі көр салған, хайди переменада Гена коридордағы көзенек алнында турчатхан Диманың тигейінең сиртіп, аннаң аңдар пір дее нима полбаан чіли пас парчатханын. Дима олох орнында, пазын төбін түзіріп, турған. Угретчі көрген, че нима тапсабааи.

Анаң сан саначаң урокта Генаны досказар хығырған. Угретчі ағаа саннар хозарға, саннар үлирге чахыпча. Гена мелні тутхлапча, хайдағ сан пазарын пілбинче. Амды үгретчі Диманы хығырча. Саннар пөгерге чоохтапча. Алып алған Дима мелні, саннарны тадырада пөкче. Класстағы олғаннар, ахсыларын азып, исчелер, харахтарын точырайта көрчелер.

Анаң пічіктер пасчаң урок полған. Үгретчі пазох хығырча Генаны, сөстер пастыртча. Гена пічік пасча, полған на состе алчаас итче. Үгретчі Диманы досказар хығырча. Пічіктер пазарға чоохтапча. Алып алған Дима мелні, сөстерні прай орта тошлада пасча. Класстағы олғаннар сууласпин дее досказар харах тастапчалар.

Сизіиче Гена, олғаннар Димазар улуғлап көрчелер.

Үгретчі класста пас чөрче, анаң Диманың иңнінең сапхлапча.

— Айдас, Дима, — махтапча ол. — Одыр орныңзар. Хыйғаң пар, че иңніліклерге пастыртпа, иргінчектерге сиртлетпе.

Анаң Геназар айланған:

— Син дее одыр, Гена. Пастап пазыңнаң сағын чөр, анаң көгіснең күрес.

Кайнак: www.söstik.info